

บทที่ 7

ศาสนาเต๋า

เนื้อหาบทที่ 7

ศาสนาเต๋า

7.1 ประวัติความเป็นมา

7.2 ประวัติศาสดา

7.2.1 ชาตีกำเนิดและปฐมวัย

7.2.2 ชีวิตมัชฌิมวัย

7.2.3 ชีวิตปัจฉิมวัย

7.3 คัมภีร์ในศาสนา

7.4 หลักคำสอนที่สำคัญ

7.4.1 สมบัติอันเป็นรัตนะ (แก้ว) 3 ประการ

7.4.2 ชีวิตจะดีได้ต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ

7.4.3 ลักษณะคนดีและชีวิตที่มีสุขสูงสุด

7.4.4 ความบริสุทธิ์อันยิ่งใหญ่ 3 ประการ

7.4.5 ปรัชญาในการดำเนินชีวิต

7.5 หลักความเชื่อและจุดหมายสูงสุด

7.6 สถานที่ทำพิธีกรรม

7.7 พิธีกรรมที่สำคัญ

7.7.1 พิธีบริโภครอาหารเจ

7.7.2 พิธีปราบผีปีศาจ

7.7.3 พิธีกรรมไล่ผีร้าย

7.7.4 พิธีส่งวิญญาณผู้ตาย

7.7.5 พิธีกราบไหว้บูชาวิญญาณของบรรพบุรุษ

7.8 นิิกายในศาสนา

7.9 สัญลักษณ์ของศาสนา

7.10 ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน

แนวคิด

1. ศาสนาเต๋า เกิดในประเทศจีน ประมาณ 61 ปี ก่อนพุทธศักราช เริ่มแรกนั้นยังไม่เป็นศาสนา เป็นเพียงปรัชญาเท่านั้น ไม่มีพิธีกรรม ไม่มีข้อปฏิบัติอะไรเป็นพิเศษมากไปกว่าข้อคิดและคำสอนต่อมาภายหลังจึงได้พัฒนาขึ้นมาเป็นศาสนาที่มีองค์ประกอบตามลักษณะของศาสนา ศาสนาเต๋าเป็นอเทวนิยม ศาสดาของศาสนาเต๋าคือ “เล่าจื๊อ”

2. คัมภีร์ของศาสนาเต๋า คือคัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง หลักคำสอนที่สำคัญในศาสนาเต๋า มีดังนี้ 1) สมบัติอันเป็นรัตน 3 ประการ 2) ชีวิตจะได้ดีต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ 3) ลักษณะคนดี และชีวิตที่มีสุขสูงสุด 4) ความบริสุทธิ์อันยิ่งใหญ่ 3 ประการ และปรัชญาในการดำเนินชีวิต 4 ประการ

3. ศาสนาเต๋ามีพิธีกรรมที่สำคัญดังนี้ พิธีบริโภคน้ำอาหารเจ พิธีปราบผีปีศาจ พิธีไล่ผีร้าย พิธีส่งวิญญาณผู้ตาย และพิธีกราบไหว้บูชาวิญญาณของบรรพบุรุษ จุดหมายปลายทางสูงสุดของชีวิตของศาสนาเต๋า อันเป็นความสุขที่แท้จริงและนิรันดร์ก็คือ เต๋า การที่จะเข้าถึงเต๋า หรือรวมอยู่กับเต๋าเป็นเอกภาพเดียวกันได้จะต้องบำเพ็ญตนให้ดำเนินไปตามทางของธรรมชาติให้มีความสงบระงับ ครอบงำชีวิตในทางที่กลมกลืนกับธรรมชาติสามารถทำให้สงบตามทางของธรรมชาติ(เต๋า) ชาวเต๋าเชื่อว่าชีวิตในโลกนี้มีครั้งเดียว จากนั้นไปสู่โลกวิญญาณชั่วนิรันดร์

4. ศาสนาเต๋ามีอยู่หลายนิกาย แต่ว่ามีนิกายใหญ่ๆ 2 นิกาย คือนิกายเซ็ง-อิ และนิกายชวณ-เซน ศาสนาเต๋ามีสัญลักษณ์เป็นรูปเล่าจื๊อขี่กระบือ และสัญลักษณ์อีกอย่างหนึ่งคือรูปหยิน-หยาง

5. ฐานะปัจจุบันของศาสนา ปัจจุบันนี้ศาสนิกของศาสนาเต๋ามีประมาณ 183 ล้านคน กระจายอยู่ในประเทศต่างๆ ที่ชาวจีนอาศัยอยู่มาก เช่น ประเทศไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่ อยู่ในประเทศจีน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาได้มองเห็นภาพรวมประเด็นที่เป็นสาระสำคัญทางศาสนาของศาสนาเต๋าได้อย่างสมบูรณ์
2. เพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาและสามารถถ่ายทอดเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของศาสนา ประวัติศาสดา คัมภีร์สำคัญในศาสนา หลักคำสอนที่สำคัญในศาสนา หลักความเชื่อและจุดหมายสูงสุดในศาสนาของศาสนาเต๋าได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาและถ่ายทอดเกี่ยวกับพิธีกรรมที่สำคัญทางศาสนา นิกายในศาสนา สัญลักษณ์ของศาสนา และฐานะของศาสนาในปัจจุบันของศาสนาเต๋าได้อย่างถูกต้อง

บทที่ 7

ศาสนาเต๋า

7.1 ประวัติความเป็นมา

ศาสนาเต๋า เป็นศาสนาที่แปลก คือดั้งเดิมไม่ได้เป็นศาสนา และผู้ที่ถือกันว่าเป็นศาสนาก็ไม่มีส่วนรู้เห็นเลยกล่าวคือเหลาจื๋อได้รับยอเยี่ยงให้เป็นศาสดา แต่สมัยที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ท่านไม่เคยประกาศตัวเป็นศาสดา และไม่เคยประกาศตั้งศาสนาเต๋า ส่วนที่กลายมาเป็นศาสนาเต๋าก็เพราะความดีและความวิเศษแห่งความรู้ในปรัชญาเต๋าของเหลาจื๋อเป็นเหตุ ทำให้คนยกย่องท่านเป็นศาสดา ภายหลังที่ท่านมรณภาพแล้วหลายร้อยปี เรื่องมีอยู่ว่าเมื่อเหลาจื๋อลิ้นชีพแล้ว ได้มีสานุศิษย์ผู้เลื่อมใสในคำสอนของเหลาจื๋อเป็นจำนวนมาก โดยมีจิงจื๋อหรือจวงจื๋อเป็นหัวหน้าใหญ่ได้ช่วยกันประกาศคำสอนของเหลาจื๋อ อย่างแพร่หลายจนเป็นเหตุให้ทางบ้านเมืองได้เห็นความสำคัญของเหลาจื๋อมากขึ้นทุกทีจนได้ยกย่องให้สูงขึ้นตามลำดับอย่างเช่น

พ.ศ. 699 จักรพรรดิฮวัน (Hwan) ได้ทรงให้จัดทำพิธีเซ่นไหว้เหลาจื๋อเป็นครั้งแรก

พ.ศ. 1193-1227 เหลาจื๋อได้รับสถาปนาเทียบเท่าพระเจ้าจักรพรรดิ ทั้งให้ถือข้อเขียนทั้งหลายของเหลาจื๋อเป็นข้อสอบไล่ของทางราชการอีกด้วย

ส่วนที่เต๋ากลายมาเป็นศาสนาก็ในสมัยราชวงศ์ฮั่น (ราว พ.ศ. 337-763) มีนักพรตรูปหนึ่งชื่อ เตีย เต๋า เล้ง ประกาศตนสำเร็จทิพยภาวะสามารถติดต่อกับเทพเจ้า จึงได้สถาปนาศาสนาเต๋าขึ้น ณ สำนักภูเขาเหาะเม่งซัวในมณฑลเสฉวน โดยยกเหลาจื๋อเป็นศาสดา และใช้คัมภีร์เต๋า เต็ก เกง¹ ซึ่งเป็นผลงานของเหลาจื๋อ เป็นคัมภีร์ของศาสนาเต๋า ส่วนเตีย เต๋า เล้งก็ได้แต่งคัมภีร์สอนศาสนาเต๋ากันหลายเล่ม แต่ละเล่มจะหนักไปในทางฤทธิดีเดโชเวทมนตร์ต่างๆ ตลอดถึงพิธีกรรมขลังๆ เพื่อความสัมฤทธิ์ผลของเวทมนตร์ เช่นมีการปรุงยาอายุวัฒนะกินแล้วเป็นอมตะ หรือเวทมนตร์สำหรับเหาะเหินเดินอากาศได้คล้ายเทวดา เป็นต้น

เพราะฉะนั้นศาสนาเต๋าก็มีลักษณะ 2 อย่าง คือถ้าเป็นแบบปรัชญาเต๋าของเหลาจื๋อก็เป็นธรรมชาตินิยม ศาสนาเต๋าที่มีลักษณะอย่างนี้ก็เรียกว่า เต๋าเจีย แต่ถ้าเป็นอย่างคำสอนของ

¹ เสถียร โพธิ์นันทะ. เมธีตะวันออก, 2514 หน้า 181-182.

เดียเต๋าล้าง และสังฆราชัดๆ มากี่เป็นแบบไสยศาสตร์หรือรหัสนิยม (Mysticism) อย่างเช่น จางเต๋าหลัง หรือจางหลังผู้ได้รับสถาปนาเป็นสังฆราชองค์แรกของศาสนาเต๋าในราวปี พ.ศ. 577 ก็มีดาบศักดิ์สิทธิ์ เชื่อกันว่าดาบของท่านสามารถฆ่าพวกปีศาจแม้อยู่ไกลถึง 1,000 ไมล์ได้ เป็นต้น ศาสนาเต๋าที่มีลักษณะอย่างนี้เรียกกันว่า เต๋า เจียว แต่ในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนจะขอกล่าวเฉพาะศาสนาเต๋าในแบบของเหลาจื้อเป็นสำคัญ ศาสนาเต๋าหลังจากเป็นศาสนาแล้ว ก็เจริญบ้างเสื่อมบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทางบ้านเมืองเป็นเหตุคือ สมัยใดที่พระเจ้าจักรพรรดิเลื่อมใส ศาสนาเต๋าก็รุ่งเรือง แต่ถ้าตรงกันข้ามก็ตกต่ำ และที่กระทบกระเทือนมากที่สุด ในสมัยที่คอมมิวนิสต์เข้ายึดครองประเทศจีน ความเป็นไปของศาสนาเต๋า สมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงเป็นคอมมิวนิสต์¹มีดังนี้

พ.ศ. 331 จักรพรรดิซีฮวงตี้ (Shi Huang Ti) ทรงสั่งให้เผาแคมกีร์ ศาสนาจิว แล้วยกศาสนาเต๋าขึ้นแทน และทรงส่งเรือไปยังเกาะวิเศษเพื่อค้นหาพญาคงคาที่กินแล้วเป็นอมตะ

พ.ศ. 699 จักรพรรดิฮวัน (Hwan) ได้ทรงจัดทำพิธีเซ่นไหว้เล่าจื้อเป็นครั้งแรก

พ.ศ. 1117-1124 จักรพรรดิหวู (Wu) ได้ทรงจัดลำดับศาสนาเสียใหม่โดยให้ศาสนาขงจื้ออยู่ลำดับที่ 1 ศาสนาเต๋าลำดับที่ 2 และศาสนาพุทธลำดับ 3 ต่อมาทรงรังเกียจศาสนาเต๋าและศาสนาพุทธจึงทรงยกเลิกเสีย ครั้นถึงพระเจ้าตึง (Tsing) จักรพรรดิองค์ถัดมากลับให้สถาปนาศาสนาเต๋าและศาสนาพุทธขึ้นอีก

พ.ศ. 1193-1227 เหลาจื้อได้รับสถาปนาเทียบเท่าพระเจ้าจักรพรรดิ ทั้งให้ใช้ผลงานการเขียนของเหลาจื้อ เป็นข้อสอบไล่ของทางราชการอีกด้วย

พ.ศ. 1256-1285 จักรพรรดิไถยิ่น (Kai Yuen) ทรงประทานแคมกีร์เต๋าเด็กเกง ไปทั่วราชอาณาจักรทั้งเสวยพระโอสถที่ทางศาสนาเต๋าปรุงถวาย แสดงว่าพระองค์ทรงเพิ่มความเชื่อถือในไสยศาสตร์ของศาสนาเต๋ามากขึ้นอีก

พ.ศ. 1368-1370 จักรพรรดิเปาหลี่ (Pao-Li) ทรงขับไล่หมอเต๋าทั้งหมดให้ออกไปอยู่จังหวัดไต้สุด 2 จังหวัดในข้อหาว่าเจ้าเล่ห์เพทุบาย

พ.ศ. 1348-1390 จักรพรรดิหวู ซุง (Wu Tsung) ทรงสั่งให้ปิดวัดและสำนักชีทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นของศาสนาเต๋าหรือศาสนาพุทธ แต่ต่อมากลับสั่งให้ศาสนาเต๋าเป็นศาสนาที่พอพระทัยของพระองค์ ทั้งเสวยพระโอสถที่ทางศาสนาเต๋าปรุงถวาย เพื่อทรงเป็นอมตะและเหาะได้คล้ายเทวดา

¹ Hume Robert E. The World's Living Religions, 1957 p.147-148.

พ.ศ. 2204-2264 จักรพรรดิกังสี (Kang Hsi) ทรงสั่งลงโทษหมอเถื่อนพวกศาสนาเต๋า รวมถึงคนที่มารับรักษาด้วย ทั้งทรงห้ามชุมนุมและเดินขบวนของผู้นับถือศาสนาเต๋า ทรงพยายามบีบคั้นศาสนาเต๋าทุกินาย

พ.ศ. 2443 เกิดพวกขบถมวยขึ้นในนิกายหนึ่งของศาสนาเต๋า พวกนี้เชื่อว่าร่างกายอยู่ยงคงกระพันต่อลูกปืนของต่างชาติ ทั้งนี้ก็เพราะเชื่อตามคำสอนของศาสนาเต๋าที่ว่าเมื่อมาเป็นทหารก็ไม่ต้องเกรงกลัวต่อศาสตราวุธใดๆ ทั้งสิ้น

ศาสนาเต๋าค่อยเจริญรุ่งเรืองในประเทศจีน มีคัมภีร์ทางศาสนา มีนักบวชที่เรียกว่าเต๋าสือหรือเต๋ายิน มีศาสนสถานและพิธีกรรมเป็นของตนเอง และต่อมาราว พ.ศ. 966 จักรพรรดิฉินทรงแต่งตั้งสังฆราชและผู้สืบตำแหน่งแทนมีฐานะเป็นเทียบจื้อ หรืออาจารย์สวรรค์ ครั้นราว พ.ศ. 1559 จางเทียนจื้อได้รับพระราชทานอาณาเขตกว้างขวางในเมืองเกียงสี ถ้ากว้างขาว บนภูเขา มังกร-เลื้อ ซึ่งเชื่อกันว่า จางเต๋าทรงได้พบยาอายุวัฒนะและลิ้นซีฟเมื่ออายุ 123 ปีอยู่ในบริเวณนี้ จึงถือกันว่าสถานที่นี้เป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาเต๋า

7.2 ประวัติศาสดา

ผู้ที่ได้รับยกย่องให้เป็นศาสดาแห่งศาสนาเต๋า คือ เล่าจื้อ (Lao-Tze) เพราะเป็นผู้ให้กำเนิดคัมภีร์เต๋าทะกั๊ว และมีผลงาน คือ การออกเผยแพร่คำสอนแก้ไขปัญหาลังคม ตลอดทั้งมีปฏิปทาน่าเลื่อมใส มีผู้นับถือ และเอาเป็นตัวอย่างในการดำรงชีวิต

7.2.1 ชาตินักกำเนิดและปฐมวัย

เล่าจื้อเกิดก่อน ค.ศ. 604 หรือประมาณก่อนพุทธศักราช 61 ปี (มีอายุอ่อนกว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประมาณ 19 ปี) มีชีวิตระหว่าง 604-520 ก่อนคริสตศักราช เล่าจื้อเกิดในตระกูลลี (แชลี) บิดามารดาเป็นชาวนาผู้ยากจนในสมัยราชวงศ์จิว (ประมาณ 1122-255 ก่อน ค.ศ.) ณ หมู่บ้านเล็กๆ ชื่อ จูเหียน ในเมืองโฮนาน ภาคกลางของผืนแผ่นดินใหญ่จีน กล่าวกันว่าเกิด ณ บริเวณใต้ต้นหม่อน พอคลอดออกจากท้องแม่ทารกมีผมขาวโพลนออกมา จึงได้นามว่า เล่าจื้อ หรือ เล่าสือ แปลว่า เด็กแก่ หรือ เฒ่าทารก แต่โดยความหมายแล้วคำว่า แก่นั้นหมายถึงแก่ความรู้ ไม่ใช่แก่เพราะอายุชาน หรือไม่ใช่แก่เพราะกินข้าว ไม่ใช่เฒ่าเพราะอายุชาน นั่นก็คือว่าเมื่อว่าโดยสภาพร่างกายแล้ว เล่าจื้อเป็นเด็ก แต่เมื่อว่าโดยระดับสติปัญญา

แล้วเล่าจื๊อมีระดับสติปัญญาเยี่ยงผู้ใหญ่ ความเป็นปราชญ์มีมาตั้งแต่เป็นเด็กทารก แสดงถึงความมีอนาคตที่ยิ่งใหญ่และก้าวไกล

บางตำรากล่าวไว้ว่า นอกจากจะคล่องเป็นทารกผสมชาวโพลนออกจากท้องแม่แล้วยังแสดงปาฏิหาริย์ คือ มือซ้ายชี้ไปบนท้องฟ้า มือขวาชี้ลงแผ่นดิน พร้อมทั้งเปล่งวาจาว่า “ในฟ้าเบื้องบน และในดินเบื้องล่างเต๋าเท่านั้นควรเป็นที่สักการะ”

บางตำรากล่าวไว้ว่า เล่าจื๊ออยู่ในครรภ์มารดาถึง 62 ปี พอคลอดจากครรภ์มารดาก็แก่ผมหงอกขาวความจริงแล้วไม่น่าจะเป็นเช่นนั้นได้ น่าจะหมายความว่า การที่เล่าจื๊อได้ค้นพบเต๋าเป็นการเกิดใหม่ (ครั้งที่ 2) ก็ได้กล่าวคือ เล่าจื๊อได้ใช้เวลาในการพยายามค้นคว้าหาวิชาความรู้ ไม่เกี่ยวข้องกับสังคมเลย เมื่อได้หลักลัทธิแล้ว และเชื่อว่าดีแล้วควรจะเผยแพร่ได้แล้วก็ออกเผยแพร่ ตอนนั้นอายุของท่านได้ 62 ปี ก็เท่ากับว่าท่านได้เกิดใหม่เหมือนกับท่านอยู่ในครรภ์มารดา 62 ปี จึงได้ค้นพบลัทธิใหม่ คือ เต๋า

เล่าจื๊อเป็นคนฉลาดมาตั้งแต่เด็ก ชอบคิดลึก ช่างไตร่ตรองเป็นนิสัยตั้งแต่เยาว์วัย ได้รับการศึกษาจากธรรมชาติมากกว่าจากคน ได้รับการศึกษานอกระบบ มีหมู่คนและชีวิตเป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะตัว

7.2.2 ชีวิตมัชฌิມวัย

เมื่อเล่าจื๊อ¹โตขึ้นทางบ้านเมืองเห็นว่าเป็นคนฉลาดมีสติปัญญาดี จึงรับเข้าเป็นข้าราชการในตำแหน่งบรรณารักษ์ ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าหอสมุดหลวงที่นครลกเอี้ยง อันเป็นราชธานีของกษัตริย์ราชวงศ์จิว รับผิดชอบทำจดหมายเหตุเป็นอาลักษณ์ของพระเจ้าแผ่นดิน เล่าจื๊อได้เป็นข้าราชการทำหน้าที่ให้กับกษัตริย์ราชวงศ์จิวเป็นเวลานาน ได้มีโอกาสศึกษาเหตุการณ์ ศึกษางาน ยิ่งเห็นความจริงอะไรหลายอย่างมากมาย ท่านเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เป็นผู้ปฏิบัติตามลัทธิเต๋า เป็นผู้มีความดีสูง เมื่อมาถึงสมัยหนึ่งซึ่งประเทศชาติประสบปัญหายุ่งเหยิงเพราะการฉ้อราษฎร์บังหลวง การเอารัดเอาเปรียบในระหว่างข้าราชการด้วยกัน ผู้นำของประเทศไม่สามารถจะแก้ไขได้ เล่าจื๊อเอือมระอาที่จะอยู่กับบุคคลที่ไร้คุณธรรม จนเกิดความท้อแท้ใจ เมื่อหมดหนทางจะแก้ไขให้ดีขึ้นได้ เล่าจื๊อจึงคิดแก้ปัญหาให้แก่ตนเอง โดยการหลีกหนีสละตำแหน่งสูงในราชการเสีย ปลีกตัวออกไปจากสังคม ออกเดินทางจากแคว้น

¹ โจเซฟ แกร์. ศาสนาทั้งหลายนับถืออะไร. แปลจาก What great religion believe , 2533 หน้า 110-111.

โศกนาถแล้วท่องเที่ยวหนีความยุ่งยากไปทางทิศตะวันตก (ประเทศอินเดีย หรือทิเบต) ลักษณะร่างกายและอาการปฏิกิริยาของเล่าจื๊อกล่าวกันว่าเป็นชายศีรษะล้าน หนวดเครายาว เดินทางไปไหนมักจะขี่ควายคู่ชีพเป็นพาหนะ

7.2.3 ชีวิตปัจฉิมวัย

เมื่อเล่าจื๊อ เหนื่อยหน่ายสังคัมและลาออกจากราชการแล้ว ได้ใช้ควายคู่ชีพเป็นพาหนะท่องเที่ยวไปสอนคนยังที่ต่างๆ วันหนึ่งได้พบกับขงจื๊อซึ่งเป็นนักปราชญ์จีนคนสำคัญอีกคน ทั้งสองได้สนทนาเชิงปรัชญาวิสัยทัศน์ธรรมแก่กัน โดยเล่าจื๊อได้แนะนำนักปราชญ์กลุ่มให้ระมัดระวังอย่าทะเยอทะยานมากนัก ดังตัวอย่างข้อความที่สนทนาโต้ตอบกันต่อไปนี้

ขงจื๊อบอกเล่าจื๊อด้วยความเคารพว่า ปราชญ์ที่จะแสดงคารวะต่อท่านนักปราชญ์ทั้งผู้ใหญ่ในอดีtle่าจื๊อตอบว่า คนที่ท่านจะแสดงคารวะเหล่านั้นไม่มีชีวิตเหลืออยู่แล้ว เหลือแต่เถ้าและกระดูก เลิกคิดเสียเถิดอย่าปราชญ์เหล่านั้นเลย

ขงจื๊อถามถึงเรื่องเต๋าว่า ศึกษามาก็มากแล้ว ไม่เคยรู้ว่าอะไรคือเต๋า เล่าจื๊อกลับตอบเป็นทำนองย้อนถามว่า “ถ้าเต๋าเข้ามาอยู่ที่ตัวคนได้ ใครเล่าจะไม่ปราชญ์เต๋า ทำไมท่านจึงไม่หาเต๋ามาอยู่กับตัวเล่า”

ขงจื๊อกลับไป พยายามถามว่าเป็นอย่างไรบ้าง ขงจื๊อตอบว่า “นกบินอย่างไร ข้างฟ้าก็เคยรู้ ปลาว่ายน้ำอย่างไร สัตว์อื่นวิ่งอย่างไรก็รู้ และรู้ถึงว่าจะจับสัตว์นั้นได้อย่างไร สัตว์บางชนิดต้องใช้บ่วงจับ บางชนิดต้องใช้เหยื่อจับ อีกหลายชนิดต้องใช้ธนู แต่เดี๋ยวนี้มีสัตว์อีกชนิดหนึ่ง คือ มังกร ข้างฟ้าบอกไม่ได้ว่ามันเลื้อยขึ้นไปอยู่บนท้องฟ้าได้อย่างไร ไม่รู้ว่ามันผ่านก้อนเมฆหรือผ่านขึ้นไปบนสวรรค์ด้วยวิธีไหน วันนี้ข้างฟ้าได้พบกับท่านเล่าจื๊อ พบแล้วก็ทำให้ปลงใจว่า ท่านเล่าจื๊อ “เป็นมังกร” ซึ่งยากที่จะเข้าใจ

เล่าจื๊อเป็นเหมือนมังกรที่น่ากลัว และเหนือกว่าที่ใครจะเข้าใจ เป็นผู้ไฝ่ฝัน แสวงหาความจริงของโลกนิยมการดำเนินชีวิตตามธรรมชาติ ใครทำผิดทำถูก เล่าจื๊อเห็นว่าธรรมชาติลงโทษและให้คุณเอง เล่าจื๊อมองเห็นโลกเป็นบ่วง เหนื่อยหน่ายโลก เล่าจื๊อบอกว่าปล่อยให้โลกเป็นไปตามทางของมัน โลกก็จะสุขสบายเอง เล่าจื๊อจึงปรากฏแก่ขงจื๊อเหมือนคนที่ฝันถึงโลกอื่น ฝันอยู่ในระหว่างก้อนเมฆแห่งความคิดฝันของตนเอง ส่วนขงจื๊อก็คงจะปรากฏแก่เล่าจื๊อเหมือนคนเจ้ากี้เจ้าการที่รุ่มรวยในเรื่องราวของคนอื่น บุรุษผู้มีอิทธิพลมากที่สุดของของจีน

ทั้งสองนี้แตกต่างกันอย่างแท้จริงในวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาโลกปัญหาสังคมด้วยวิธีการของตนเอง พุดง่าย ๆ ขงจื๊อหนักไปในทางโลก ต้องการอยู่ในโลก ส่วนเล่าจื๊อสอนหนักไปในทางธรรม ต้องการออกนอกโลก แม้จะแตกต่างกันในวิธีการและพฤติกรรม แต่ก็มีเป้าหมายตรงกัน นั่นก็คือ ความสันติสุขของปวงมนุษยชาติ โดยเฉพาะผืนแผ่นดินใหญ่จีน

เล่าจื๊อบำเพ็ญตนเป็นผู้มีกน้อยสันโดษ ชอบความเรียบง่าย ชอบความสงบสันต์ ความไม่วุ่นวาย พอใจความถ่อมตัว มุ่งรักษาความดี และช่วยทำประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยเมตตาจิต ลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะเฉพาะตัวของเล่าจื๊อ ดังที่ปรากฏในคัมภีร์เต๋าเตกเก้งว่า

“หมู่ชนทั้งหลายเป็นผู้มีความสุข ข้าพเจ้าเป็นคนชอบสันต์ ชอบอยู่แต่ลำพัง จงดีเถียน ข้าพเจ้าเถิด ข้าพเจ้าไม่ต้องการความสุขเช่นหมู่ชนทั้งหลาย ข้าพเจ้าเป็นคนโง่คนขลาด ข้าพเจ้าเป็นคนแตกต่างจากผู้มีความสุขทั้งหลาย ข้าพเจ้าจากคนทั้งหลายมาเพื่อแสวงหาเต๋า (สภาพอันเป็นไปตามธรรมชาติ)”

“ชาวโลกทั้งปวงกล่าวว่าข้าพเจ้าเป็นปราชญ์ ข้าพเจ้าหาได้เป็นดังคำกล่าวของคนทั้งหลายไม่ แต่ข้าพเจ้ามีสมบัติอันเป็นแก้ว 3 ประการในตัวข้าพเจ้า ซึ่งข้าพเจ้าพยายามให้เกิดมีขึ้นในตนเสมอ และคนทั้งหลายควรดูแลและรักษาไว้ให้ดี สมบัติ 3 อย่างนั้น คือ ความเมตตา กรุณา ความกระหมัดกระหม่อม และความอ่อนน้อมถ่อมตน”

“ถ้อยคำของข้าพเจ้าย่อมที่จะรู้ง่ายแก่การปฏิบัติ แต่ไม่มีใครสามารถรู้และปฏิบัติได้ เพราะว่าคนทั้งหลายไม่รู้จักธรรมชาติ และไม่รู้จักข้าพเจ้าด้วย”

ลักษณะอันเป็นคุณธรรม 3 ประการ คือ ความเมตตา กรุณา ความกระหมัดกระหม่อม และความอ่อนน้อมถ่อมตน ถือว่าเป็นแก้ว 3 ประการภายในตัวของเล่าจื๊อ

เล่าจื๊อมีอายุยืนยาว อาจจะมีอายุยืนยาวกว่า 160 ปี ก็ได้ปราชญ์บางคนกล่าวว่ามากกว่า 200 ปี ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าเล่าจื๊อปฏิบัติเข้าถึงเต๋า ผู้เข้าถึงเต๋ามีอายุยืนหรือไม่ตาย หรือถ้าตายร่างกายก็จะไม่เปื่อยเน่า เล่าจื๊อได้ใช้ควายคู่ชีพเป็นพาหนะเดินทางหนีออกผืนแผ่นดินใหญ่ไปเรื่อย ๆ มุ่งหน้าสู่ทิศตะวันตก เมื่อไปถึงพรมแดนที่ผ่านเข้าออกนายด่านผู้กำกับทางผ่านเข้าออกอยู่จำเล่าจื๊อได้ จึงได้ขอร้องเล่าจื๊อว่าก่อนจะจากไปขอให้ช่วยชี้แจงเรื่องปรัชญาแห่งชีวิตที่ได้ผ่านมา บันทึกไว้เพื่อประโยชน์แก่คนรุ่นหลัง เล่าจื๊อยินยอมให้ทำบันทึกคำสอนของตนไว้ให้ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องหลักเกี่ยวกับสากลโลก ธรรมชาติและชีวิต ให้ชื่อว่า “เต๋า-เตก-เก้ง” (Tao-Teh-Ching) รุ เป็นคำประมาณ 5,500 คำ พวกศิษย์ได้รวบรวมขึ้นเป็นหนังสือเล่มหนึ่งซึ่งภายหลังกลายเป็นคัมภีร์สำคัญของศาสนาเต๋า

ตั้งแต่ขึ้นหลังควายจากไปคราวนั้นแล้ว เล่าจื๊อก็สาบสูญไปไม่ได้กลับมาให้ใครเห็นหน้าอีก

เนื่องจากชีวิตบั้นปลายของเล่าจื๊อเป็นชีวิตที่สงบสัจ สว่างหาธรรม หาความกลมกลืนกับธรรมชาติ ผู้นับถือลัทธิเล่าจื๊อในสมัยต่อมาจึงบำเพ็ญตนเป็นนักบวช อาศัยอยู่ตามภูเขาป่าไม้ บำเพ็ญตนเป็นผู้เสียสละความวุ่นวายทั้งหลายในโลกเป็นแต่าสือ มีความเป็นอยู่ตามภาวะของธรรมชาติ

ชาวจีนนับถือเล่าจื๊อว่าเป็นมหาปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ของจีน ได้สร้างปูชนียวัตถุเป็นอนุสรณ์สถานที่ระลึกที่บูชาขึ้น ณ หมู่บ้านจูเหียน อันเป็นถิ่นกำเนิดของเล่าจื๊อ ยี่นานวันคำสอนของเล่าจื๊อก็ยิ่งแพร่หลายกลายเป็นฐานใจของชาวจีน พระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่งของจีนที่ขึ้นเสวยราชย์ระหว่าง พ.ศ. 1193-1231 ประกาศเป็นพระราชาภิกษุยกายของเล่าจื๊อขึ้นเป็นปฐมจักรพรรดิ

7.3 คัมภีร์ ในศาสนา

คัมภีร์ของศาสนาเต๋า คือ คัมภีร์เต๋าเตกเกง (Tao-Teh-Ching) คำว่า “เต๋า” หรือ “เต๋า” แปลว่า ทาง “เตก” แปลว่า บุญ ความดี หรือคุณธรรม “เกง” แปลว่า สูตร หรือวรรณคดีชั้นสูง รวมกันแล้วอาจแปลได้ความว่า คัมภีร์แห่งเต๋าและคุณความดี ตามประวัติกล่าวว่าเล่าจื๊อเขียนขึ้นหลังจากได้ลาออกจากตำแหน่งบรรณารักษ์แห่งหอสมุดหลวง และได้มอบให้นายด่านที่พรมแดนระหว่างประเทศจีนกับทิเบต อักษรจารึกเป็นภาษาจีน จัดเป็นหัวข้อได้ 81 ข้อ เป็นถ้อยคำ 5,500 คำ และต่อมาได้มีการแปลเป็นภาษาต่างๆ เช่นละติน อังกฤษ ฝรั่งเศส มากเป็นที่สองของคัมภีร์ไบเบิลแห่งศาสนาคริสต์

หลักธรรมในคัมภีร์เต๋าเตกเกง แสดงถึงเต๋ามีลักษณะเป็นพลังงานชนิดหนึ่งที่ทำให้สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นเคลื่อนไหว และควบคุมสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นให้เป็นไปตามธรรมชาติ นอกจากนี้ยังบรรจุหลักธรรมที่สอนให้คนมีคุณธรรม ไม่ควรทะเยอทะยาน ไม่โอ้อวด ไม่แข่งดีแย่งความเป็นใหญ่กัน ให้มีความสันโดษ เป็นต้น สรุปแล้วก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับเต๋า คุณธรรม และจริยธรรม

7.4 หลักคำสอนที่สำคัญ

7.4.1 สมบัติอันเป็นรัตนะ (แก้ว) 3 ประการ¹

สิ่งที่ท่านเล่าจื้อสอนให้บำเพ็ญให้เกิดให้มีในทุกๆ คน เพื่อความอยู่ดีของสังคม ก็คือ รัตนะ 3 ประการ ดังที่เล่าจื้อได้กล่าวไว้ว่า “ชาวโลกทั้งปวงกล่าวว่าข้าพเจ้าเป็นนักปราชญ์ ข้าพเจ้าหาได้เป็นดังคำกล่าวของคนทั้งหลาย แต่ข้าพเจ้ามีสมบัติอันเป็นแก้ว 3 ประการ อยู่ในตัวข้าพเจ้า ที่คนทั้งหลายควรดูแลและรักษาไว้ให้ดีคือ

1. ความเมตตากรุณา
2. ความกระหมัดกระหม่อม
3. ความอ่อนน้อมถ่อมตน

เพราะมีความเมตตากรุณา

บุคคลก็ไม่ต้องกลัวอะไรทั้งนั้น

เพราะมีความกระหมัดกระหม่อม

บุคคลก็รำรวยได้

เพราะมีความอ่อนน้อมถ่อมตน

บุคคลก็สามารถมีสติปัญญาเจริญเต็มที่ได้

ถ้าละทิ้งเมตตากรุณา

รักษาไว้แต่ความกล้าหาญ

ถ้าละทิ้งความสำรวม

รักษาไว้แต่อำนาจ

ถ้าละทิ้งการตามหลัง

แต่ชอบบรูตออกหน้าเขาก็ตาย”

7.4.2 ชีวิตจะได้ดีต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ

เล่าจื้อสอนให้คนเราดำเนินชีวิตให้กลมกลืนกับธรรมชาติให้มากที่สุด คนจะทำได้ และทำชั่วไม่ต้องมีกฎหมายบังคับ แต่ปล่อยให้ธรรมชาติให้คุณและลงโทษเอง ให้เอาธรรมชาติเข้าสู่ธรรม เอาความสัตย์เข้าสู่สัตย์ เอาความดีเข้าสู่ความชั่ว ดังที่ว่า

“คนที่ดีต่อเรา

เราก็ดีต่อ

คนที่ไม่ดีต่อเรา

เราก็ดีต่อด้วย

เพราะฉะนั้นทุกคน

จึงควรเป็นคนดี

คนที่ซื่อสัตย์ต่อเรา

เราก็ซื่อสัตย์ต่อด้วย

¹ คุณ โทจันธ. วิถีแห่งเต๋า, 2537 หน้า 168.

คนที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อเรา เราก็ซื่อสัตย์ต่อด้วย
เพราะฉะนั้น ทุกคน จึงควรเป็นคนซื่อสัตย์”
หรือสอนให้เอาความอ่อนโยนสู้ความแข็งแกร่ง (Gentles overcome strengths) ดัง
ที่ว่า

“เมื่อคนเราเกิดนั้น เขอ่อนและไม่แข็งแรง
แต่เมื่อตาย เขาแข็งและกระด้าง
เมื่อสัตว์และพืชยังมีชีวิต ก็อ่อนและตัดได้
แต่เมื่อตาย ก็เปราะและหัก
เพราะฉะนั้น ความแข็งและความกระด้างจึงเป็นพวกพ้องของความตาย
ความอ่อนและความสุภาพ จึงเป็นพวกพ้องของความเป็น
ด้วยเหตุนี้ เมื่อกองทัพแข็งแกร่ง จึงแพ้ในสงคราม
เมื่อต้นไม้แข็ง จึงถูกโค่นลง”
“สิ่งที่ใหญ่และแข็งแรง จะอยู่ข้างล่าง
สิ่งที่สุภาพและอ่อนโยน จะอยู่ข้างบน...”

7.4.3 ลักษณะคนดีและชีวิตที่มีสุขสูงสุด¹

เล่าจื๊อสอนไว้ว่า “คนดีที่สุดมีลักษณะเหมือนน้ำ น้ำทำประโยชน์ให้แก่ทุกสิ่ง และไม่พยายามแก่งแย่งแข่งดีกับสิ่งใดๆ เลย น้ำยังอยู่ในที่ต่ำที่สุด ซึ่งเป็นที่ใกล้เตา...” (สิ่งทั้งหลายเจริญเติบโตขึ้นมาด้วยน้ำ แต่น้ำไม่พยายามจะเลื่อนตัวเองให้ไปอยู่ระดับสูง น้ำกลับพอใจอยู่ในที่ต่ำที่ทุกสิ่งทุกอย่างพยายามหลีกเลี่ยง นี่แหละคือลักษณะหรือธรรมชาติของ“เตา”)

ชีวิตที่เป็นไปง่ายๆ ไม่มีการแก่งแย่งแข่งเด่น แข่งดี ปล่อยให้เป็นไปตามวิวัฒนาการของธรรมชาติไม่มีการดิ้นรนเพื่อแสวงหาตำแหน่งหน้าที่ ให้เกิดอำนาจแก่ตน ทำประโยชน์ให้ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนคือ ชีวิตที่มีสุขสูงสุด ตามทฤษฎีของเล่าจื๊อ

¹ พจนานุกรมจีน-ไทย. วิถีแห่งเต๋า, 2523 หน้า 168.

7.4.4 ความบริสุทธิ์อันยิ่งใหญ่ 3 ประการ

สิ่งที่เล่าจื๊อสอนให้บุคคลเห็นและต้องถือเป็นหลักสำคัญของศาสนาเต๋านั้นก็คือความบริสุทธิ์อันยิ่งใหญ่ 3 ประการ ได้แก่

1. **สาระหรือรากฐานเดิม (ซิง)** ข้อนี้มุ่งถึงสวรรค์ เรียกว่า วู-ซิง เทียนซุน หรือเทียน-เปาซุน โดยบุคคลในฐานะเป็นมหาเทพสถิตอยู่ในอาณาจักรแห่งความบริสุทธิ์ มีพระวรกายเป็นหยก ทรงเปล่งรัศมีดุจแสงสว่างจากดวงอาทิตย์ให้คนเห็นความจริงในโลก

2. **พลัง (จิ)** คือ พลังแห่งสติปัญญาความสามารถ เรียกว่า วูซี-เทียนซุน หรือหฺลิ่งเปาซุน โดยบุคคลในฐานะเป็นมหาเทพ สถิตอยู่ในอาณาจักรแห่งความบริสุทธิ์ ทรงแบ่งเวลาออกเป็นวัน ค่ำ ฤดู ทรงเป็นเจ้าแห่งธรรมชาติคู่แห่งโลก คือ หยางและหยิน (ในโลกนี้ล้วนมีคู่ เช่น มืด สว่าง, พระอาทิตย์ พระจันทร์, หญิง ชาย เป็นต้น)

3. **วิญญาน** เรียกว่า ฟานซิง-เทียนซุน หรือเซินเปาซุน โดยบุคคลในฐานะเป็นจอมแห่งวิญญานทั้งหลาย สถิตอยู่ในอาณาจักรอันเป็นอมตะของอมรทั้งปวง และเป็นผู้ทรงความบริสุทธิ์ยิ่ง เป็นมหาเทพเท่ากับตัวเล่าจื๊อผู้เป็นวิญญานบริสุทธิ์อวตารลงมาสั่งสอนมนุษย์ ถ้าจะเปรียบก็เท่ากับปรมาตมหรือพระพรหมในศาสนาพราหมณ์

7.4.5 ปรัชญาในการดำเนินชีวิต มี 4 ประการ ชีวิตจะดีได้ จะต้องดำเนินในทางดังนี้

1. จื่อใจ คือ รู้จักตัวของตัวเองให้ถูกต้อง
2. จื่อเซง คือ ชนะตัวเองให้ได้
3. จื่อจก คือ มีความรู้จักพอด้วยตนเอง
4. จื่อเต้า คือ มีเต้าเป็นอุดมคติ

7.5 หลักความเชื่อและจุดหมายสูงสุด

ปรัชญาเต๋าเชื่อว่าเต้าเป็นธรรมชาติที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นพลังแห่งความดีงามสูงสุดทุกอย่าง เพราะฉะนั้นแต่ละคนควรมุ่งเข้าถึงเต้าและใครที่สามารถเข้าถึงเต้า ก็จะเป็นอมตบุคคล ก็อมตบุคคลอาจเรียกได้หลายอย่าง เช่น สัตยบุคคลบ้าง ฤาษีบ้าง เทพเจ้าบ้าง ผู้วิเศษบ้าง อมตบุคคลมี 2 แบบ คืออมตบุคคลป่า และอมตบุคคลบ้าน คือ ฤาษีที่ปลีกหนีจากสังคมอยู่ตามป่าเขา ลำเนาไพร หาความวิเวกมีเต้าเป็นจุดหมาย จวงจื๊อ¹ได้กล่าวถึงฤาษีประเภทนี้ไว้ว่า

¹ เสถียร โพธิ์นันทะ. เมธีตะวันออก, 2514 หน้า 373-374.

ณ ภูเขาโกเซียชวอันไกลลิบมีมนุษย์ทิพย์อยู่คนหนึ่งมีผิวขาวบริสุทธิ์ดุจหิมะ กิริยา มารยาทอ่อนโยนสงบเสถียรดุจรุณีสาว มีลมและน้ำค้างเป็นอาหาร ใช้ปุ๋ยเมฆบ้าง มังกรบ้าง เป็นพาหนะเที่ยวไปทั่วมหาสมุทรทั้ง 4 และเนื่องจากมีสมาธิแก่กล้าจึงสามารถบันดาลให้ พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ในที่ที่ผ่านไป... อันตรายทั้งหลายไม่สามารถกล้ำกลาย ทำร้ายท่านได้ แม้ห่าท่อมโลกก็ไม่อาจท่วมท่าน ไฟที่ร้อนแรงที่สุดสามารถเผาถ่อนหินหรือ เหล็กให้ละลายได้ก็ไม่อาจทำอันตรายท่านได้ หรืออากาศจะเย็นเป็นหิมะทำลายสิ่งทั้งหลายก็ไม่อาจทำให้ท่านหนาวตาย... สรุปแล้วไม่มีอะไรสามารถทำให้ท่านเดือดร้อนหวาดหวั่นพรึ่น พริ้งได้ส่วนฤาษีบ้านยังตั้งอาศรมอยู่ใกล้เมืองยังเกี่ยวข้องกับสังคมแต่ก็ไม่ถูกอารมณ์โลกครอบงำ เพราะรู้แจ้งแทงตลอดในเต๋า จึงไม่หวั่นไหวในอิฏฐารมณ์และนิฏฐารมณ์สัดยุคคนเวลาหลังก็ไม่ฝันเวลาตื่นก็ไม่วิตกกังวล ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ยินดีในการเกิดไม่ยินร้ายต่อการตาย เห็นความเกิดและความตายเป็นเรื่องธรรมดา

ส่วนความเชื่อของศาสนาเต๋าดำเนินไปเรื่อย ๆ ก็เป็นไปในทางอภินิหารและความลึกลับ อย่างเช่นจาง เต๋า หลัง ผู้นำศาสนาเต๋าในคริสต์ศตวรรษที่ 2 ก็ได้ไปตั้งสำนักที่ภูเขา โฮ หมิง ซาน มณฑลเสฉวน กล่าวกันว่า จาง เต๋า หลัง ได้พบกับเหล่าจื๊อซึ่งกลายเป็นอมตะที่นั่น เหล่าจื๊อได้ สอนจาง เต๋า หลังว่า มีภูตผีปีศาจร้ายมากมายอยู่ทั่วไป คอยนำโรคและความตายตลอดทั้ง ความหายนะต่าง ๆ มาให้มนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงควรรู้วิธีที่จะเอาชนะวิญญูณร้ายเหล่านั้น เพื่อจะได้มีชีวิตยืนยาวไม่เจ็บป่วยและถ้าเก่งกล้าคาถาอาคมมากก็อาจนำภูตผีปีศาจร้ายมาใช้งาน เช่น ให้ออกรบแทนทหารได้ นอกจากนี้เหล่าจื๊อยังได้มอบดาบกายสิทธิ์ 2 เล่มให้จาง เต๋า หลัง ด้วย

สำหรับจุดมุ่งหมายสูงสุดของทั้ง 2 นิยายก็เพื่อเข้าถึงเต๋าเหมือนกันจะต่างก็แต่แบบ เต๋า เจีย มุ่งเข้าถึง เต๋า จิตจะมีแต่ความสุขเพราะรู้เท่าทันความจริง ส่วนแบบเต๋า เจียวมุ่งเข้าหาเต๋า เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น ทำเสน่ห์หล่อกล ดูแลสุขภาพ รักษาโรค คงกะพันชาติริ และเพาะเหินเดินอากาศ เป็นต้น

7.6 สถานที่ทำพิธีกรรม

วัดหรือสถานที่ทำพิธีกรรมของลัทธิเต๋ามีลักษณะเหมือนศาลเจ้าของจีนโดยทั่ว ๆ ไปเพียง แต่การตกแต่งภายในที่จะตั้งแท่นที่บูชาขึ้น ออกจะพิถีพิถันและมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์มากมาย แม้ในได้วันซึ่งเป็นแหล่งที่มีผู้นับถือลัทธิเต๋ามากก็ยังมี การปฏิบัติในเรื่องนี้ต่างกันออกไประหว่าง

¹ Liu Da. The Tao and Chinese Culture, 1981 p.71.

ได้วันที่อยู่ตอนเหนือและตอนใต้ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าและไสยศาสตร์ และความต้องการที่จะทำให้เกิดสิริมงคลแก่ผู้เคารพบูชา

อย่างไรก็ตามโดยทั่วๆ ไปแล้ว ภายในศาลเจ้านิยมติดภาพเขียนของเหล่าเทพเจ้าและปรมาจารย์คนสำคัญของลัทธิเต๋า แต่จะติดตั้งในทิศทางตำแหน่งใดนั้น แล้วแต่ความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น ภาพปรมาจารย์ที่สำคัญของเต๋ามีดังนี้คือ

1. ภาพของจางเต๋าทรงในท่าขี่เสือ ซึ่งเป็นตอนหนึ่งของความเชื่อที่เล่าสืบกันมาว่า ท่านเคยขี่เสือทะยานขึ้นสู่สวรรค์ และกลับลงมาพร้อมกับพลังอำนาจแห่งสวรรค์ที่ได้รับจากเทพเจ้า

2. ภาพของเหลาจื้อในชุดสีเหลือง ท่านเป็นปรมาจารย์คนสำคัญที่เปิดเผยคำสอนอันเร้นลับให้แก่ จางเต๋าทรง

3. ภาพของเหวินเจียน ซึ่งเป็น 1 ใน 4 ของนักรบเต๋าผู้ปกป้องศาลเจ้าทางด้านตะวันออก

4. ภาพของจูยี่ในชุดสีแดง สีแดงเป็นสัญลักษณ์ของดวงอาทิตย์และหัวใจ แสงแห่งดวงอาทิตย์จะช่วยขับไล่ความมืดและความชั่วร้าย ส่วนหัวใจจะช่วยเปิดทางให้เราได้ติดต่อกับเต๋า ภาพของจูยี่นิยมติดไว้ใกล้ๆ กับภาพของเต๋าทรงในมือของจูยี่จะถือเอกสารสีเหลืองซึ่งเชื่อกันว่าเป็นคำสั่งเปิดสวรรค์

5. ภาพของพระจักรพรรดิในชุดนักรบ นิยมเรียกกันว่า พระจักรพรรดิแห่งทิศเหนือ ภาพของพระองค์จะแขวนไว้ตรงข้ามกับภาพของจางเต๋าทรง

นอกจากนี้ยังมีการตั้งโต๊ะพิธีภายในศาลเจ้าสำหรับเป็นที่วางของเซ่นไหว้ตามทิศทางต่างๆ ภายในศาลจะมีของเซ่นไหว้เฉพาะทิศนั้นๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเทพเจ้าองค์ใดสถิตในที่ใด และถ้ามีการจัดพิธีกรรมใหญ่มากเท่าใด การตั้งโต๊ะก็จะเพิ่มมากขึ้นจนบางครั้งอาจจะเลยมาภายนอกศาลเจ้าได้

สำหรับพระผู้ทำพิธีกรรมของลัทธิเต๋านั้นมี 2 พวกทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนิกาย ถ้าเป็นพวกชวเนนเจียว นักบวชในนิกายนี้ส่วนมากนิยมสละโสด ปฏิบัติเคร่งครัดมาก มีการทำสมาธิ และดำเนินชีวิตแบบสมณะคล้ายกับนักบวชในพุทธศาสนา ไม่มีใครมีพิธีกรรมที่พิถีพิถัน ส่วนพวกนิกายเซ็งอี นักบวชสามารถมีครอบครัวได้ และมีหน้าที่ทำพิธีกรรมปัดเป่าความชั่วร้าย และเสริมสิริมงคลให้แก่ผู้ทุกข์ร้อน เมื่อทำพิธีกรรมสำคัญ พระเหล่านี้อาจมีชุดเสื้อผ้าสำหรับทำ

พิธีกรรมโดยเฉพาะ และชุดเหล่านี้มีความงดงามวิจิตรพิสดารมาก

ชุดที่ใช้ทำพิธีกรรมมีทั้งหมด 3 ชุด และแต่ละชุดนั้นใช้ในวาระต่างกัน ชุดเหล่านี้ได้แก่ เจียงอิ เต้าเป่า และไหซิง

เต้าเป่า เป็นชุดที่ใช้บ่อยมากและเกือบจะทุกพิธีกรรม มีสีแดง ปักลวดลายหยินหยาง และถ้าเป็นเต้าเป่าของหัวหน้าผู้ทำพิธีกรรมจะมีสีส้มเพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างผู้ช่วยทำพิธีกรรมและหัวหน้าพระผู้ทำพิธีกรรม ลวดลายชุดเต้าเป่าของหัวหน้าพระจะละเอียดพิสดารปักทั้งผืน แทบไม่มีที่ว่าง

เจียงอิ เป็นชุดที่ใช้ในพิธีกรรมที่เป็นทางการและเป็นพิธีกรรมที่ค่อนข้างสำคัญ หัวหน้าพระใส่ชุดนี้เพื่อแสดงตนว่าเป็นคนของสวรรค์เนื้อผ้าเป็นผ้าไหมสีแดง มีการปักลวดลายที่ละเอียดมากแสดงถึงสวรรค์และจักรวาล ถ้าหัวหน้าพระใส่ชุดนี้ ผู้ช่วยจะต้องใส่ชุดเต้าเป่า และถ้าหัวหน้า พระใส่ชุดเต้าเป่า พวกผู้ช่วยจะต้องใส่ชุดไหซิง

ไหซิง ถ้าเป็นได้หัวหน้าทางใต้มีทั้งสีดำและสีส้ม เป็นชุดที่ใส่ในพิธีกรรมพื้นๆ ทั่วๆ ไป เช่น เวลาสวดมนต์และพิธีกรรมที่ไม่เป็นทางการ

7.7 พิธีกรรมที่สำคัญ

7.7.1 พิธีบริโภคาหารเจ ศาสนิกชนเต้าในสมัยต่อมาได้มีลักษณะผิดเพี้ยนไปจากหลักการในคัมภีร์เต้าเตกเกง คือมีทั้งเชื่อถือในเรื่องไสยศาสตร์ทั้งในทางที่ปรับให้มีความประพฤติปฏิบัติชอบโดยนำเอาศีล 5 ทางพุทธศาสนาไปเป็นแนวปฏิบัติ และมีการบริโภคาอาหารแบบมังสวัตรคือไม่บริโภคเนื้อสัตว์ จัดให้มีเทศกาลของการบริโภคาอาหารเจประจำปีขึ้น ผู้ที่ถือเคร่งครัดอาจปฎิญาณตนที่จะบริโภคาอาหารเจเป็นประจำตลอดชีพ ผู้ที่ค่อนข้างเคร่งครัดจะเว้นอาหารเนื้อสัตว์ในวัน 1 ค่ำ และวัน 15 ค่ำ ของเดือนทางจันทรคติของจีน แต่คนสามัญธรรมดาทั่วไป จะถือบริโภคาอาหารเจปีละ 1 ครั้ง เป็นเทศกาลกินเจคือ ตั้งแต่วัน 1 ค่ำ เดือน 9 ติดต่อกันไปเป็นเวลา 10 วัน ซึ่งตกราวๆ เดือน 11 ของไทย และในการกินเจตามเทศกาลนี้ ผู้จะกินเจต้องล้างท้องก่อนถึงกำหนด 3 วัน และบางคนอาจกินเจปิดท้ายอีก 1-3 วัน

7.7.2 พิธีปราบผีปีศาจ ศาสนิกชนเต้าเชื่อว่าภูตผีปีศาจร้ายต่างๆ นั้น สามารถที่จะขับไล่และป้องกันได้ถ้ารู้จักวิธี เช่น ถ้าเดินป่าก็ต้องร้องเพลงหรือผิวปากให้เป็นเสียงเพลง ผีเจ้าป่าไม่ชอบเสียงเพลง เมื่อได้ยินเสียงเพลงก็จะหนีให้ห่างไกลเหมือนยุงกลัวควันไฟหรือถ้ากลัวว่าผี

จะเดินตามเข้าไปในบ้านด้วย พอเดินมาถึงประตูบ้านก็ต้องหยุดยืนหมุนตัวสัก 2-3 รอบก่อน แล้วค่อยเข้าบ้าน เพราะถ้ามีผีตามมาจะทำให้มันหน้ามืดตายเป็นงับกับวังวนกำแพงหรือรั้วบ้านก็ได้ หรือจะวาดรูปป่าไม้น้อยใหญ่ไว้ที่ประตูบ้าน เมื่อภูติผีมาร้ายต่างๆ มาเห็นเข้าก็จะเข้าใจว่าเป็นป่าใหญ่ซึ่งเป็นที่อยู่ของพวกมันมากกว่าที่จะเป็นช่องห้องหอยของใครๆ แล้วก็อย่าทำร้ายแก่ผู้ใด เป็นต้น

7.7.3 พิธีกรรมไล่ผีร้าย พวกเข่าเชื่อว่าผีปีศาจร้ายมากมายคอยหลอกหลอนทำร้ายผู้คน เช่นแสดงตนปรากฏร่างน่าเกลียดน่ากลัว หรือทำเสียงแปลกๆ เป็นต้น ทำให้คนถูกหลอกหลอนทำร้ายผู้คน เช่นแสดงตนปรากฏรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว หรือทำเสียงแปลกๆ เป็นต้น ทำให้คนถูกหลอกเจ็บป่วยได้ จึงเกิดกรรมวิธีไล่ผีร้ายขึ้นมา โดยมีพระเต้าเป็นผู้ประกอบพิธี พระเต้าแต่ละรูปที่มาประกอบพิธีจะสวมหมวกติดดาว 7 ดวง และผ้ายันต์ เมื่อเริ่มพิธีพระเต้า 5 รูป จะถือธง 5 ธง คือธงสีเขียว ธงแดง ธงเหลือง ธงขาว และธงดำ โดยแต่ละรูปจะยืนอยู่แต่ละทิศ คือทิศตะวันออก ตะวันตก กลางและทิศเหนือ ในพิธีจะแขวนรูปเทพเจ้าของศาสนาเต้าไว้ จุดธูปและนำน้ำมาทำน้ำมนต์ พระเต้าจะบรรเลงเครื่องดนตรี พระเต้าองค์หนึ่งถือดาบและน้ำ อีกรูปหนึ่งจะถือธงมีดาว 7 ดวง และอีกองค์หนึ่งจะถือแส้คอยขับไล่พวกผีปีศาจร้าย พระเต้าทั้งหมดจะต้องช่วยกันสวดอัญเชิญเทวดาต่างๆ ให้มาช่วยจับผีร้ายให้หมดไปด้วย

7.7.4 พิธีส่งวิญญาณผู้ตาย คนจีนให้ความสำคัญต่อบรรพบุรุษมาก ถือเรื่องสายโลหิตเป็นสำคัญ ดังนั้น เมื่อมีญาติตายจะต้องประกอบพิธีกรรมเพื่อช่วยให้วิญญาณคนตายไปสู่สุคติอยู่อย่างมีความสุข ไม่ถูกผีปีศาจร้ายรบกวนการประกอบพิธีก็ลดหลั่นกันไปตามฐานะผู้ตายและเจ้าภาพ อย่างเช่นคนชั้นสูงตายและเจ้าภาพเป็นผู้มีฐานะดีก็อาจนิมนต์พระเต้ามาประกอบพิธีถึง 49 รูป และประกอบพิธีนานถึง 49 วัน แต่ถ้าคนชั้นกลางตาย ก็อาจนิมนต์พระเต้าอย่างน้อย 1 รูป มาประกอบพิธีตั้งแต่ 1-3 วันตามแต่ฐานะการเงินของเจ้าภาพ พระเต้าจะบรรเลงดนตรีและรำมนต์ ซึ่งเชื่อกันว่าจะช่วยให้คนตายพ้นจากทุกข์ในโลกวิญญาณ ในการทำพิธี พระเต้าจะใช้สีแดงสดเขียนชื่อ วันเกิด วันตายและที่อยู่ของผู้ตายลงบนกระดาษสีเหลือง 2 แผ่น และประทับตราประจำวัดลงบนกระดาษ ถือกันว่ากระดาษแผ่นนั้นจะเป็นเสมือนใบรับรองผู้ตาย กระดาษแผ่น 1 จะใส่ไว้ในโลง อีกแผ่นหนึ่งจะถูกเผา เชื่อกันว่าถ้าทำดังกล่าวนั้นจะช่วยให้วิญญาณผู้ตายไปถึงเทพเจ้าโดยตรง ไม่ต้องถูกวิญญาณท้องถิ่นคอยหน่วงเหนี่ยว และขณะที่ห้ามโลงไปเผา ก็จะมีพระเต้าเดินนำหน้า คอยสั่นกระดิ่ง บรรเลงดนตรี และสวดมนต์ในขณะเดียวกันด้วย

7.7.5 พิธีกราบไหว้บูชาวิญญาณของบรรพบุรุษ ชาวจีนแต่ไหนแต่ไรมาไม่เฉพาะศาสนิกชนแต่เท่านั้น นิยมกราบไหว้บูชาวิญญาณของบรรพบุรุษอย่างลึกซึ้ง พวกเขามีความเชื่ออย่างมั่นคงว่า สิ่งทั้งหลายได้มีวิญญาณสิงสถิตอยู่ทั้งหมด และเชื่อว่าถ้าลูกหลานมีความกตัญญูกราบไหว้วิญญาณบรรพบุรุษแล้ว วิญญาณเหล่านั้นจะต้องดูแลคุ้มครองลูกๆ หลานๆ ผู้ยังมีชีวิตอยู่ให้มีความเป็นอยู่ อย่างร่มเย็นเป็นสุข พิธีปฏิบัติก็คล้ายๆ กับที่ชาวจีนเมืองไทย ประพฤติปฏิบัติกันในแต่ละปีคือจะพากันไปยังฮวงซุ้ยไปทำความสะอาดและตกแต่งฮวงซุ้ยจตุรูป เช่นสังเวทวงวิญญาณด้วยเหล้า และอาหาร อีกทั้งเผากระดาษเงินกระดาษทองส่งไปให้ผู้ตายด้วย

7.8 นิภายในศาสนา

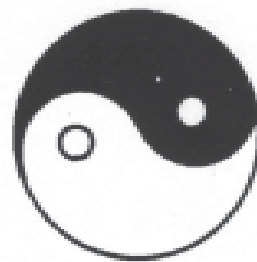
ศาสนาเต๋ามีอยู่หลายนิกาย แต่เมื่อว่าถึงนิกายใหญ่แล้วก็มี 2 นิกาย คือ นิกายเซ็ง-อิ และนิกายชวณ-เซน นิกายเซ็ง-อิ เป็นนิกายฝ่ายใต้ เพราะเจริญอยู่แถบทางใต้ของแม่น้ำแยงซี นิกายนี้มุ่งไปในทางอิทธิฤทธิ์ของอาจารย์สวรรค์ นิกายนี้จึงมีอีกชื่อหนึ่งว่านิกายเทียนจื่อ เชื่อกันว่าจางเต๋า หลิง เป็นอาจารย์สวรรค์คนแรก มีดาบศักดิ์สิทธิ์สามารถฆ่าปีศาจ แม้อยู่ไกลถึง 1,000 ไมล์ได้ นิกายนี้เชื่อเรื่องโชคลางอภินิหารและคาถาอาคม จึงมีคาถาอาคมมากมาย เช่น คาถาขอฝน คาถากันฝน คาถากันผี เป็นต้น นอกจากนี้ยังถือการเข้าทรงเป็นสำคัญอีกด้วย นักบวชของนิกายนี้มีความเป็นอยู่แบบชาวบ้านทั่วไป และมีครอบครัวได้

ส่วนนิกายชวณ-เซน เป็นนิกายฝ่ายเหนือ เพราะเจริญอยู่แถบทางเหนือแม่น้ำแยงซี เป็นนิกายที่มุ่งดำเนินตามคำสอนเต๋า จึงมีปฏิบัติดำเนินชีวิตให้กลมกลืนกับธรรมชาติ รักสงบ เป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ศาสสิกจำนวนไม่น้อยจะสละบ้านออกไปอยู่วัดรับประทานอาหารมังสวิรัตินั้นจะอดอาหารในบางโอกาส ส่วนนักพรตจะแต่งงานไม่ได้ ดื่มน้ำเมาไม่ได้ นิกายนี้มีความโน้มเอียงที่จะรวมทั้ง 3 ศาสนา คือศาสนาเต๋า ศาสนาขงจื้อ และศาสนาพุทธเข้าเป็นอันเดียวกัน

7.9 สัญลักษณ์ของศาสนา

สัญลักษณ์โดยตรงของศาสนาเต๋าก็คือ รูปเล่าจื้อขี่ควาย อันหมายถึง การเดินทางไปยังที่ต่างๆ ของเล่าจื้อมักจะใช้ควายเป็นพาหนะ แม้กระทั่งการเดินทางครั้งสุดท้ายไปยังพรหมแดนของจีนต่อกับทิเบตทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ก็ใช้ควายเป็นพาหนะ และก็หายไปทั้งเล่าจื้อและ

ควายคู่ชีพ สัญลักษณ์อีกอย่างหนึ่งก็คือรูปหยางและหยิน มีลักษณะเป็นวงกลมแบ่งเป็น 2 ส่วน เท่ากันด้วยเส้นเว้า แสดงถึงธรรมชาติคู่ของโลก อันหมายถึง พลัง (จิ) อันเป็นพลังแห่งสติ ปัญญาความสามารถ โดยบุคลาธิษฐานเป็นจอมเทพสถิตอยู่ในอาณัติแห่งความบริสุทธิ์ ทรง แบ่งธรรมชาติออกเป็นคู่ๆ เช่น มืดกับสว่าง กลางวันกับกลางคืน หญิงกับชาย เป็นต้น

7.10 ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน

ศาสนาเต๋าเคยเจริญรุ่งเรืองในประเทศจีน¹ แต่ต่อมาได้รับความกระทบกระเทือนมาก เมื่อคอมมิวนิสต์เข้ายึดครองประเทศจีนเมื่อ พ.ศ. 2492 พรรคคอมมิวนิสต์จีนถือว่าทุกศาสนาเป็นยาเสพติด ศาสนาต่างๆ ถูกมองในแง่ร้าย เช่น ศาสนาขงจื้อ เป็นตัวแทนการปกครองแบบเจ้าขุนมูลนาย ศาสนาเต๋าก็งมหายเชื่อถือในโชคลาง ศาสนาพุทธก็มาจากต่างประเทศยังเป็นเรื่องน่าสงสัยว่าดีจริงหรือไม่ ศาสนาคริสต์ก็เป็นศาสนาต่างด้าว ทั้งเป็นตัวแทนจักรวรรดินิยมตะวันตก ศาสนาอิสลามนอกจากจะเป็นศาสนาต่างด้าวแล้ว ยังไม่เหมาะกับการปกครองในประเทศจีน ทุกศาสนาจึงควรที่จะถูกกวาดล้างออกไปเพื่อจะได้ไม่ขัดขวางต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นทุกศาสนาถึงถูกเบียดเบียนทุกรูปแบบ ยิ่งมาถึง พ.ศ. 2509 เกิดปฏิวัติวัฒนธรรม สถานการณ์ของทุกศาสนายิ่งทรุดหนัก เพราะถูกถือว่าเป็นความคิดเก่าคร่ำครึใช้ไม่ได้ ไม่เหมาะสมสมัยปัจจุบันจึงควรที่จะถูกกำจัดให้หมดไป ดังนั้นวัดโบสถ์วิหารและศาสนสถานของศาสนาต่างๆ จึงถูกทำลาย ศาสนิกถูกจับ ถูกทำร้ายจนศาสนิกของศาสนาต่างๆ ไม่กล้า

¹ Hopfe Lewis M. Religions of the World, 1994 p.210-212.

แสดงตัวว่านับถือศาสนา และก็ในช่วงที่ศาสนิกถูกเบียดเบียนหนักนั่นเอง ชาวเต๋าบางส่วนก็ได้หนีไปอยู่ที่ประเทศจีน คณะชาติเกาไต้หวันอย่างเช่นจิ้งอีร์ปู ผู้หนีไปอยู่ที่เกาไต้หวัน ได้รับแต่งตั้งเป็นเทียนจื่อหรืออาจารย์สวรรค์ เป็นสังฆราชของศาสนาเต๋า ท่านผู้นี้ยังได้รับความเคารพและเกรงกลัวว่าเป็นผู้ปกครองภูตผีปีศาจและสัตว์ประหลาด

ปัจจุบันศาสนาเต๋ายังมีชีวิต มีนักบวชชายหญิง มีศาลเจ้า มีสมาคมในหมู่ชาวจีน มีโรงเรียนสำหรับคนบริโภคอาหารมังสวิรัตอยู่ทั่วไป แต่การนับถือศาสนาเต๋าก็เสื่อมลงเพราะผิดไปจากหลักการเดิมในคัมภีร์เต๋า เด็กเกง คือมากไปในทางทรงเจ้า บูชาเจ้า พระเต๋ามีหน้าที่สวดมนต์ให้พร รดน้ำมนต์ ขยายเครื่องรางของขลัง ทำพิธีขับผีและทำเสน่ห์เล่ห์กล เป็นต้น บางแห่งก็นำศีล 5 ทางพุทธศาสนาไปปฏิบัติ และนำพระสูตรทางพุทธศาสนาฝ่ายมหายานไปสวดด้วย กลายเป็นเต๋าสผสมพุทธ ชาวเต๋าสส่วนใหญ่ไม่รู้เรื่องศาสนาเต๋า ไม่ได้ศึกษาคัมภีร์เต๋า เด็กเกง ได้แต่ปฏิบัติตามประเพณีที่ทำตามกันมาเท่านั้น แต่ต่อไปสถานการณ์ของศาสนาบนแผ่นดินใหญ่คงดีขึ้นในอนาคต เพราะหลังจากเหมาเซตุง ประธานพรรคคอมมิวนิสต์เสียชีวิต ในปี พ.ศ. 2520 รัฐบาลจีนได้หันไปติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้น จึงได้ผ่อนคลายการกดขี่ศาสนาลง ให้พลเมืองมีเสรีภาพในการนับถือศาสนามากขึ้นเช่นอนุญาตให้พระและสามเณรกลับไปอยู่วัดได้ ให้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้ และ พ.ศ. 2522 มหาวิทยาลัยนานกิงได้เป็นศูนย์กลางศึกษาศาสนาต่างๆ ในประเทศจีน ปัจจุบันการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ กำลังล่มสลายในหลายประเทศ แม้ในประเทศจีนเองอิทธิพลของการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ก็ลดลงตามลำดับ ทำให้พลเมืองมีเสรีภาพมากขึ้นในการนับถือศาสนา ผู้ที่นับถือศาสนาเต๋าก็กล้าที่จะแสดงตัว ทั้งนี้ เป็นความจริงที่ว่า ความเชื่อของคนไม่อาจล้มล้างด้วยกำลังได้ การเปลี่ยนความเชื่ออย่างหนึ่งจะต้องใช้ความเชื่ออีกอย่างหนึ่งซึ่งดีกว่ามาทดแทนเท่านั้น มิใช่ด้วยกำลัง

ศาสนิกศาสนาเต๋า ในปัจจุบันมีประมาณ 183 ล้านคน (Encyclopaedia Britannica 1992 : 269) กระจายอยู่ในประเทศต่างๆ ที่ชาวจีนอาศัยอยู่มาก เช่น ประเทศไทย มาเลเซีย และ สิงคโปร์ เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่อยู่ในประเทศจีน

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 7 ศาสนาเต๋า จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบฝึกปฏิบัติประกอบวิชาศาสนศึกษา บทที่ 7 แล้วจึงศึกษาในบทที่ 8 ต่อไป